

Lokaal gezondheidsbeleid Waalwijk 2020-2023

Inhoud

- Speerpunten. 2
- Inleiding. 3
- Leeswijzer 3
- 1. Gezonde start: voor alle nieuwe Waalwijkers. 4
- 2. Gezonde leefstijl: jong geleerd is oud gedaan. 6
- 3. Gezonde geest: voorkomen is beter dan genezen. 8
- 4. Gezonde omgeving: visie op gezondheid. 10
- 5. Monitoring en evaluatie. 11
- 6. Financiën. 11
- 7. Eindnoten en bronvermelding. 12

Speerpunten

De speerpunten voor de komende jaren zijn:

- Ervoor zorgen dat iedereen in gemeente Waalwijk weet waar hij of zij terecht kan voor zorg en ondersteuning;
- Het stimuleren van sport & beweging;
- Voorkomen van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren;
- Creëren van een rookvrije omgeving voor kinderen;
- Het voorkomen van psychische problematiek onder jongeren;
- Het verminderen van sociaal-economische gezondheidsverschillen;
- Meer oog hebben voor de leefomgeving bij gezondheidsbeleid en meer aandacht besteden aan gezondheid bij ruimtelijke projecten in de fysieke omgeving.

Inleiding

Dit is het lokale gezondheidsbeleid, dat aansluit op de regionale nota publieke gezondheid Midden-Brabant 2020-2023 'Met gezond verstand'.

In deze gezondheidsnota wordt toegelicht hoe aan deze speerpunten wordt gewerkt. De nota sluit aan bij de Regionale nota publieke gezondheid Midden-Brabant 2020-2023 'Met gezond verstand'.

In deze regionale nota zijn vier *ambities* benoemd:

- Gezonde Start: Elk kind groeit veilig, gelukkig en gezond op;
- Gezonde Leefstijl: De keuze voor een gezonde leefstijl is de makkelijkste keuze. Wie en waar je ook bent;
- Gezonde Geest: Onze inwoners voelen zich mentaal gezond en gelukkig;
- Gezonde Omgeving: Een gezonde, toegankelijke en uitnodigende omgeving voor jong en oud.

In de nota 'met gezond verstand' wordt nader uitgewerkt hoe deze ambities regionaal én lokaal worden uitgevoerd. In deze aanvullende lokale nota worden specifieke accenten aangebracht die voor de komende periode extra belangrijk zijn. Of waarvan signalen zijn ontvangen dat hier de komende tijd de nadruk op moet worden gelegd.

Wel worden de (hoofd)thema's zoals aangegeven in de regionale bovenliggende nota gevolgd: gezonde start, gezonde leefstijl, gezonde geest en gezonde omgeving. Deze ambities worden gekoppeld aan de beleidsdoelstellingen die in Waalwijk al zijn opgesteld voor thema's als bijvoorbeeld armoede, sport, jeugd, onderwijs, speelplekken, veiligheid, omgeving en mantelzorg. Sommige van deze thema's zijn nog in ontwikkeling of worden momenteel herzien. Dat biedt de mogelijkheid om (sociaal) beleid zo integraal als mogelijk te implementeren.

Hieronder een overzicht van reeds geldende beleidsnota's of nota's in (door)ontwikkeling:

- Plan van aanpak JOGG 2019-2022;
- 'Samen uit de armoede' 2019-2022;
- Jeugdkader 2020 (in ontwikkeling);
- Koers jeugd(hulp) 'Samen met de jeugd' en het Uitvoeringsprogramma Koers jeugd(hulp);
- Beleidsnotitie Arbeidsmigratie gemeente Waalwijk 2018;
- Preventie- en handhavingplan Alcohol gemeente Waalwijk 2020-2023 'Opgroeien zonder Alcohol';
- Sport- en Beweegvisie 2020-2024;
- Plan van aanpak Waalwijk Omgevingswet-proof.

De doelgroep voor dit gezondheidsbeleid beslaat als vanzelfsprekend alle inwoners van gemeente Waalwijk. Wel wordt de komende jaren extra aandacht besteed aan inwoners met een lagere opleiding

of lager besteedbaar inkomen, omdat uit onderzoek blijkt dat zij ook vaak een slechtere gezondheid hebben en een lagere leeftijdsverwachting. Met dit doel is Waalwijk aangesloten bij het landelijke actieprogramma Kansrijke Start. Vanaf 2020 wordt hieraan nader vorm gegeven. Iedereen moet een gelijke kans krijgen zijn gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten.

Leeswijzer

In deze nota worden de vier ambities nader uitgewerkt. Per ambitie wordt de achtergrond van de problematiek uitgelegd. Hierna worden de speerpunten benoemd en wordt de huidige situatie geschetst (nulmeting). Daarna worden de doelstellingen weergegeven en wat deze periode bereikt moet worden en hoe. Bij deze doelstellingen worden niet altijd percentages genoemd. Het is soms lastig om het ambitieniveau te bepalen, vooral waar het landelijke trends betreft. Een daling van de cijfers is wat wordt nagestreefd.

Ook over de nulmeting een kleine kanttekening. De GGD voert vierjaarlijks een gezondheidsonderzoek uit. Het volgende onderzoek vindt plaats in 2020. Dat betekent dat er voor dit document gewerkt wordt met cijfers uit 2016. Zodra de nieuwe cijfers beschikbaar komen (naar verwachting eerste kwartaal 2021) wordt bekeken of een bijstelling van deze nota noodzakelijk is op basis van de nieuwe gegevens.

1. Gezonde start: voor alle nieuwe Waalwijkers

De regionale nota heeft de ambitie om ieder kind veilig, gelukkig en gezond te laten opgroeien. Uit onderzoek blijkt dat complexe/problematiese scheidingen een grote negatieve ontwikkeling kunnen hebben op de ontwikkeling van het (jonge) kind. Als voorbeeld van integraal beleid is al in 2019 de ambitie om te starten met een scheidingsloket verwezenlijkt. De bedoeling hiervan is dat ouders ondersteund worden als zij de keuze hebben gemaakt om te scheiden met als doel een complexe scheidings-situatie te voorkomen.

Op termijn zal dit hopelijk ook bijdragen aan het verminderen van kinderen in Jeugdhulp.

In de gemeente Waalwijk wordt het thema 'gezonde start' breder getrokken: iedere nieuwkomer, of dit nou een baby is of een volwassene, moet de mogelijkheid hebben een gezonde start te maken. Ook de vluchtelingen die een plaats vinden in Waalwijk en arbeidsmigranten die, al dan niet voor een langere periode, hun werk vinden in Waalwijk. Het speerpunt hierbij is ervoor te zorgen dat iedereen in gemeente Waalwijk weet waar hij of zij terecht kan voor zorg en ondersteuning. Goede toegang tot zorg is belangrijk om gezondheidsproblemen te voorkomen.

Speerpunten:

- het ondersteunen van ouders bij een scheiding om te voorkomen dat zaken escaleren en leiden tot een complexe scheiding waardoor kinderen stress beleven en zelf in de Jeugdhulp belanden;
- ervoor zorgen dat iedereen in gemeente Waalwijk weet waar hij of zij terecht kan voor zorg en ondersteuning.

1.1 Huidige situatie in Waalwijk

Pasgeboren Waalwijkers

Voor een gezonde start voor jonge Waalwijkers wordt daarbij onder andere naar enkele belangrijke kerncijfers (zogenaamde perinatale kerncijfers) gekeken:

- vroeggeboorte en/of laaggeboortegewicht voor de duur van de zwangerschap;
- sterfte rond de geboorte;
- start van zwangerschapsbegeleiding (maat voor toegankelijkheid van zorg).

Gemeente Waalwijk scoorde in 2017 ongunstig op het aantal te vroeggeboren kinderen en/of kinderen met een laag geboortegewicht en sterfte, ten opzichte van het landelijk en het Brabantse gemiddelde[1].

Toegang tot zorg

Veel Waalwijkers zijn gezond en weten in ieder geval de huisarts vaak wel te vinden:

- 81,7% van onze inwoners maakte in 2016 gebruik van huisartsenzorg, ten opzichte van 80,9% gemiddeld in de provincie Noord-Brabant[2];
- 78% van de ondervraagde volwassenen gaf in 2016 aan dat ze in (zeer) goede gezondheid verkeren[3];

Er zijn diverse loketten waar inwoners terecht kunnen met hun vragen: van team WijZ voor vragen over maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp tot de locatie van het Elisabeth – Twee Steden ziekenhuis voor poliklinische zorg. Diverse landelijke rapporten beschrijven echter dat in Nederland de ongerustheid over de gezondheidszorg toeneemt, onder andere vanwege de vele veranderingen van de laatste jaren[4]. Steeds meer mensen verdwalen in het aanbod of vinden niet wat ze nodig hebben. Ook onderzoek van de Nationale Ombudsman uit 2018 laat zien dat burgers (nog steeds) knelpunten ervaren bij de toegang tot zorg. Deze knelpunten zijn groot, ingrijpend en urgent en kunnen ertoe leiden dat mensen buiten de boot vallen[5]. We zien dit op lokaal niveau aan de cijfers uit GGD-onderzoek bij volwassenen: in 2012 gaf 41% aan te weten waar ze moesten zijn voor Wmo-voorzieningen, terwijl dit in 2016 was teruggelopen naar 35%[6].

Er zijn groepen mensen die de zorg minder goed weten te vinden. Te denken valt daarbij aan (arbeids)migranten, die vaak niet ingeschreven zijn in Nederland en daarom bijvoorbeeld geen zorgverzekering[7] hebben. Maar ook vluchtelingen die een verblijfsvergunning hebben gekregen, maar vaak nog geen idee hebben dat ze ook aanspraak kunnen maken op zorg en ondersteuning.

1.2 Doelstellingen

Op basis van bovenstaande speerpunten en informatie gaat de gemeente Waalwijk zich de komende periode inzetten om

- de gezondheid van de inwoners van Waalwijk te verbeteren;
  - de informatievoorziening omtrent toeleiding tot zorg en ondersteuning te verbeteren en
  - het percentage vroeggeboorten of pasgeborenen met een te laag geboortegewicht omlaag te brengen.
- Om deze doelstellingen te behalen wordt de komende jaren ingezet op onderstaande acties (veelal integraal beleid):
- het constructieve overleg met de huisartsen wordt gecontinueerd. Er wordt gesproken over actuele vraagstukken en vindt wederzijdse hulp en ondersteuning plaats waar nodig. In dit licht bezien is reeds gezamenlijk (gemeente en huisartsen) een pilot POH-jeugd GGZ gestart om huisartsen te ondersteunen en de druk op de Jeugd-GGZ te verminderen;
  - via het armoedebeleid voor 2019-2022 'Samen uit de armoede' worden voorzieningen in stand gehouden die ervoor zorgen dat iedere Waalwijker, ongeacht inkomen, de mogelijkheid heeft om een actieve en gezonde leefstijl te hanteren. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het Jeugdfonds Sport en Cultuur, de PasWijzer en de collectieve ziektekostenverzekering minima (CZM);
  - er wordt gewerkt aan betere informatievoorziening voor arbeidsmigranten via het arbeidsmigrantenbeleid. Arbeidsmigranten moeten aansluiting hebben op gemeentelijke basisvoorzieningen op het gebied van taal, onderwijs, gezondheid, vrije tijd en werk & inkomen. Momenteel is te weinig bekend over de zorgvragen van arbeidsmigranten. Er is onvoldoende kennis of deze migranten weten waar en bij wie ze met gezondheidsklachten terecht kunnen. Een lastig aspect hierbij is dat een arbeidsmigrant niet altijd ingeschreven wordt in de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Dit punt werken wij de komende jaren uit via ons beleid omtrent arbeidsmigranten. Om dit goed vorm te geven is inmiddels een klankbordgroep ingesteld;
  - waar nodig, wordt informatie over de landelijke subsidieregeling 'medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden' verspreid. Ook mensen die niet verzekerd zijn hebben recht op zorg. Zorgaanbieders kunnen via deze regeling hun kosten declareren waardoor de betrokkene de zorg kan krijgen die nodig is. De regeling is vooral bedoeld voor de steeds vaker aangetroffen 'verwarde personen'. Via de regionale aanpak 'personen met verward gedrag' wordt hier aandacht aan besteed;
  - via workshops wordt extra aandacht besteed aan het thema gezondheid in het Participatieverklaringstraject waar statushouders aan deelnemen. Deze workshops worden ook gegeven voor arbeidsmigranten;
  - met gemeentelijke partners wordt de komende jaren gewerkt aan een lokaal plan voor het landelijke programma Kansrijke start. De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor een goede start. De gezondheid van een kind voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen – zowel fysiek als mentaal – op latere leeftijd. Met deze partners worden de meest opvallende cijfers in de gemeente Waalwijk besproken en wordt gewerkt aan de benodigde acties om eventuele ongunstige ontwikkelingen te keren;
  - vanuit ons (nieuw te ontwikkelen) jeugdbeleid en het regionale jeugdhulpbeleid wordt gewerkt om kinderen een veilige omgeving te bieden om in op te groeien. Een onderdeel daarvan is bijvoorbeeld dat voorkomen wordt dat problematische echtscheidingen een negatieve invloed hebben op opgroeiende kinderen.

2. Gezonde leefstijl: jong geleerd is oud gedaan

Een gezonde leefstijl staat ook in Waalwijk al een aantal jaren op de agenda. Zo wordt sinds 2015 met onze partners gewerkt volgens de JOGG-methodiek: Jongeren op gezond gewicht. Ook de komende jaren wordt ernaar gestreefd dat de Waalwijkse inwoners, om te beginnen met de jeugd, kiezen voor voldoende beweging en gezonde voeding. In het Nationaal Preventie-akkoord worden drie belangrijke thema's benoemd waar gezondheidsbeleid in Nederland om zou moeten draaien:

- het terugdringen van roken
- overgewicht en
- problematisch alcoholgebruik.

Onze speerpunten voor de komende jaren komen met die thema's overeen:

Speerpunten:

- het stimuleren van sport & beweging;

- voorkomen van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren;
- creëren van een rookvrije omgeving voor kinderen.

2.1 Huidige situatie

Overgewicht

Mede door inzet van JOGG is het percentage overgewicht bij de 9 en 10-jarigen de afgelopen jaren gedaald. Van gemiddeld 19,3% in 2011-2014 tot gemiddeld 16,4% in 2015-2018. De Jongerenmonitor van de GGD (12 t/m 18 jaar) uit 2016 geeft een overgewichtpercentage onder deze leeftijdsgroep in Waalwijk aan van 14%, waarvan 2% obesitas. De volgende meting vindt plaats in 2020. De overgewichtcijfers van de 2 t/m 15-jarigen zijn de afgelopen 3 jaar in Waalwijk gestabiliseerd (JGZ monitor 2018). Het overgewichtpercentage bij de 9 en 10-jarigen is zelfs gedaald in de afgelopen jaren. Dat geldt overigens voor de hele regio[8].

Alcoholgebruik

De cijfers in Waalwijk wat betreft alcoholgebruik zijn iets beter dan het landelijke gemiddelde. In totaal gaf in 2011 meer dan de helft (54,3%) van de jongeren tussen de 12 en 18 aan wel eens alcohol te hebben gedronken. In 2016 hadden veel minder jongeren in die leeftijdsklasse (namelijk 42%) ooit alcohol gedronken: een flinke daling dus. In 2015 gaf 16% van de tweedeklassers aan alcohol te drinken. In het schooljaar 2017-2018 betrof dit nagenoeg hetzelfde percentage, namelijk 17%. De verwachting is dat na de leeftijdsaanpassing van 16 naar 18 jaar in 2014 het steeds minder gebruikelijk wordt om onder de 18 jaar alcohol te drinken.

In het lokale Handhavings- en preventieplan alcohol 'opgroeien zonder alcohol' dat tegelijk met deze nota aan de gemeenteraad wordt aangeboden, staan alle maatregelen tegen het alcoholgebruik in de gemeente Waalwijk vermeld.

Drugsgebruik

Hoewel een klein percentage van de jongeren wel eens drugs heeft gebruikt in de gemeente Waalwijk (13%)[9], hebben zij daar vaak geen toestemming voor van hun ouders. Uit onderzoeksgegevens blijkt namelijk dat 71% van de ondervraagde jongeren zegt dat ze geen drugs mogen gebruiken van hun ouders en dat 3% hier wel toestemming voor heeft. Een grote groep geeft ook aan dat ze dit niet weten. Waarom sommige jongeren dan wel drugs gaan gebruiken? Vooral voor de gezelligheid, of omdat ze het lekker vinden[10].

Drugsgebruik is niet opgenomen in het lokale preventie- en handhavingsbeleid. De reden is de wetgeving die voor beide middelen anders is. Drugs valt immers niet onder de drank- en horecawet (DHW) die overigens binnen afzienbare tijd zal worden aangepast in 'alcoholwet'. Deze (voorgenomen) naamswijziging geeft al aan dat het louter om alcohol gaat en niet om drugs.

Het ontbreken van een dergelijke wettelijke grondslag voor drugsgebruik betekent niet dat wij hieraan geen aandacht gaan besteden.

Vanaf 2020 zal in Waalwijk een actieplan worden ingesteld om het drugsgebruik (inclusief lachgas) te ontmoedigen. De eerste acties (met de GGD en het onderwijs) zijn hiertoe al in gang gezet, evenals een informatiecampagne richting ouders.

Roken

Jongeren van 12 tot en met 18 jaar roken steeds minder. Dit is een nationale trend die ook in Waalwijk zichtbaar is. Terwijl in 2007 nog 9% van de jongeren aangaf dagelijks te roken, was dit percentage in 2016 al afgenomen tot 5%. Ook thuis worden jongeren steeds minder blootgesteld aan rokende mensen. In 2007 zei nog 40% van de jongeren in de afgelopen zeven dagen thuis aan rook blootgesteld te zijn, maar in 2016 was dit nog slechts 14%. Ook ouders van kinderen tot en met 11 jaar zijn tijdens diverse onderzoeken door de GGD bevraagd over hun rookgedrag en hun mening over roken. Zo zien we bijvoorbeeld dat in 2017 slechts 2% van de kinderen thuis aan rook bloot is gesteld, terwijl dit percentage in 2008 nog 19% was. Een enorme daling die ook in de rest van de GGD-regio te zien is. Wat wel opvallend is, is dat ongeveer één-zesde van de ouders in 2017 nog vond dat af en toe roken onder de 18 jaar acceptabel is. Dit percentage daalde weliswaar van 34% in 2013 naar 17% in 2017 en wijkt ook niet significant af van het gemiddelde in de GGD-regio, maar ligt nog steeds behoorlijk hoog[11].

2.2 Doelstellingen

Op basis van bovenstaande speerpunten en informatie hebben we onderstaande meetbare doelstellingen opgesteld:

- de huidige overgewichtcijfers inclusief obesitas moeten in 2023 aantoonbaar gedaald zijn;
- het percentage jongeren dat drugs gebruikt verminderen. In 2016 had 13% van de ondervraagde jongeren wel eens drugs gebruikt;
- het percentage jongeren (onder de 18) dat alcohol drinkt drastisch te doen afnemen:
  - in 2016 gaf 18% van de jongeren aan dat ze in de afgelopen vier weken dronken of aangeschoten waren geweest. Van de tweedeklassers betrof dit 7% in schooljaar 2017-2018.
  - in 2016 gaf 24% van de jongeren aan in de afgelopen vier weken vijf of meer glazen tijdens één gelegenheid te hebben gedronken. Bij 7% van de tweedeklassers was dit het geval in schooljaar 2017-2018.

- meer ouders raden alcoholgebruik van hun kinderen af. In 2016 gaf 28% van de respondenten aan dat hun ouders alcohol drinken afraadden;
- de houding van ouders ten opzichte van roken te beïnvloeden en het percentage ouders met jonge kinderen (tot en met 11 jaar) dat aangeeft dat af en toe roken acceptabel is omlaag te brengen. Dit was in 2017 nog 17% van de ondervraagde ouders.

Hiervoor worden onderstaande acties ingezet:

Beweging en sport

- de JOGG-methodiek wordt voortgezet, waarbij zoveel mogelijk de verbinding met GO Waalwijk wordt gezocht. De JOGG-methodiek bevat een aantal pijlers op basis waarvan interventies worden ingezet: Politiek bestuurlijk draagvlak, gedeeld eigenaarschap, verbinding preventie en zorg, publiek-private samenwerking en monitoring en evaluatie. In het Plan van aanpak JOGG 2019-2022 lichten we de plannen toe.
- Via ons sportbeleid wordt gewerkt aan goede sport- en beweegmogelijkheden voor alle Waalwijkers. Momenteel wordt een nieuw sportbeleid ontwikkeld en wordt een lokaal sportakkoord opgesteld.
- Met GO Waalwijk, het platform dat de gemeente Waalwijk in september 2018 introduceerde, wordt bijgedragen aan een vitale en leefbare gemeente. Met GO Waalwijk wordt ingezet op de thema's sport, beweging, cultuur en gezondheid. Middels tal van activiteiten en informatie wordt sport en beweging ingezet, om zodoende bij te dragen aan een gezonde levensstijl, ontmoeting, ontwikkeling, integratie en plezier.

Middelengebruik

- Alcoholgebruik wordt teruggedrongen via de aanpak uit het Preventie- en handavingsplan alcohol Waalwijk 2020-2023 'opgroeien zonder alcohol' (wordt eveneens in februari 2020, gelijktijdig met deze nota door de gemeenteraad behandeld).
- Drugsgebruik (met name onder jongeren) wordt terug gedrongen via de aanpak uit de nieuwe te ontwikkelen drugscampagne met ingang van 2020 (als onderdeel van het Jeugd kader 2020).
- Er wordt aangesloten bij (landelijke) campagnes gericht op een rookvrije sport- en schoolomgeving. Te denken valt aan de Stoptober-campagne, waarbij mensen worden aangemoedigd een maand niet roken of het ondersteunen van scholen die vanaf 1 augustus 2020 allemaal verplicht zijn vanaf 1 augustus 2020 een rookvrij terrein te hebben.

Lokaal preventieakkoord

- Er wordt geïnventariseerd wat de mogelijkheden in de gemeente Waalwijk zijn voor het opstellen van een lokaal preventie-akkoord met relevante partners. In het Nationaal Preventieakkoord staan afspraken om roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht in Nederland terug te dringen. Om dit te bereiken hebben 70 partijen op 28 november 2018 het Nationaal Preventieakkoord ondertekend. Gemeenten kunnen lokaal de samenwerking zoeken met verschillende partijen om aan gezondheidspreventie te doen. Hieruit kan een lokaal preventieakkoord ontstaan. In lokale preventieakkoorden kan worden voortgeborduurd op het Nationaal Preventieakkoord.

3. Gezonde geest: voorkomen is beter dan genezen

De ambitie is dat Waalwijkse inwoners niet alleen gezond zijn, maar zich ook gezond en lekker in hun vel voelen. Daarbij geldt natuurlijk het aloude gezegde: voorkomen (van psychische problematiek) is beter dan genezen. In het verlengde daarvan richt de gemeente Waalwijk zich vooral op de 'gezonde geest' van de jongere. Dit betekent overigens niet dat er geen aandacht is voor de gemoedstoestand en geestelijke gezondheid van volwassenen en ouderen. Via diverse voorzieningen en beleidsterreinen, waaronder het mantelzorgbeleid en de inzet voor Dementievriendelijk Waalwijk, wordt gewerkt aan de gezondheid van alle Waalwijkers.

Speerpunt:

- Het voorkomen van psychische problematiek onder jongeren.

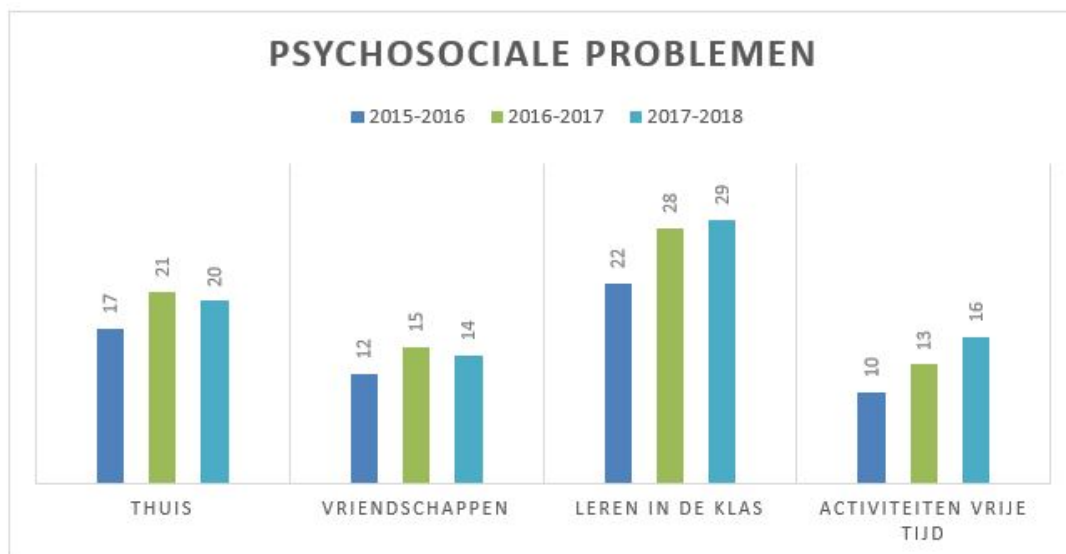
Er is helaas een toename van het aantal kinderen dat gebruik maakt van Jeugdhulp en met name van Jeugd GGZ. Oorzaken zijn helaas niet eenvoudig zichtbaar, noch eenduidig te verklaren. De negatieve trend is op meerdere plekken zichtbaar, bijvoorbeeld door het toenemend aantal kinderen dat niet op school zit (thuiszitters) en/of wordt gepest.

3.1 Huidige situatie

In schooljaar 2017-2018 bleek uit de testen (Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ-vragenlijsten) dat 8% van de leerlingen een verhoogde kans heeft op het ontwikkelen van psychosociale problematiek. Ook bevond 9% van de leerlingen zich in een zogenaamd grensgebied. De SDQ-vragenlijst is een goed instrument om in kaart te brengen hoe het gaat met het gedrag, de hyperactiviteit, emotionele problemen, omgang met leeftijdsgenoten en het pro-sociaal gedrag van de jeugdigen. Daarnaast wordt er aan de hand van deze vragenlijst, het dossier van de Jeugdgezondheidszorg en de signaleringslijst van school in kaart gebracht hoe het gaat met de jeugdige. In het kader van vroegsignalering van depressie wordt

er extra gelet op emotionele problemen en ingrijpende gebeurtenissen (bijvoorbeeld pesten of ouders met psychische problematiek).

In de grafiek op de volgende pagina is te zien dat het aantal leerlingen in schooljaar 2017-2018 met psychosociale problemen rondom leren in de klas en thuis het hoogst is. De problemen namen ten opzichte van 2015-2016 het meest toe op het gebied van leren in de klas en activiteiten in de vrije tijd.

FIGUUR 1: PERCENTAGES TWEDEKLASSERS MET PSYCHOSOCIALE PROBLEMEN OP VIER GEBIEDEN IN GEMEENTE WAALWIJK. BRON: ZVO-SCREENING GGD, TE VINDEN OP www.brabantscan.nl.

In de Jongerenmonitor van de GGD worden ook vragen gesteld over psychische gezondheid. In 2016 gaf 16% aan dat ze zich psychisch ongezond voelden. 67% Van de ondervraagden gaf aan dat ze zich in de afgelopen drie maanden (heel) blij hadden gevoeld. Bovenstaande cijfers geven aanleiding om aan de slag te gaan met de psychische gezondheid van jonge Waalwijkers, zodat ze zich goed kunnen voorbereiden op hun toekomst.

3.2 Doelstellingen

Op basis van bovenstaand speerpunt en informatie zijn onderstaande meetbare doelstellingen opgesteld:

- geen verdere stijging van het percentage tweedeklassers dat psychosociale problemen ondervindt bij het leren in de klas of de activiteiten in de vrije tijd;
- het percentage jongeren dat zich psychisch ongezond voelt te laten dalen op basis van figuur 1.

We zetten hiervoor onderstaande acties in:

- samen met partners wordt onderzocht hoe de preventieve ondersteuning aan jongeren met (dreigende) psychische problematiek kan worden verbeterd. Hierbij wordt zowel naar het individuele als het collectieve aanbod gekeken;
- via het mantelzorgbeleid blijft ingezet worden op ondersteuning, (h)erkenning en waardering van de mantelzorgers, waaronder ook de jonge mantelzorgers;
- via het regionale programma Collectieve preventie geestelijke gezondheidszorg en preventieve verslavingszorg blijft ingezet worden op het invliegen van ggz-expertise op het onderwijs waar dat nodig is en het vraaggericht aanbieden van interventies en workshops in het onderwijs;
- er worden verbindingen gelegd met het jeugdbeleid en het regionale jeugdhulpbeleid om integraal te voorkomen dat jongeren een beroep moeten doen op geïndiceerde jeugdhulp;
- er vindt een doorontwikkeling van (de opdracht aan) het jeugd- en jongerenwerk plaats zodat beter (doelgerichter en meer methodisch) ingezet kan worden op preventie, ter voorkoming van jeugdhulp;
- de pilot met de PIB-coaches wordt gecontinueerd;
- met het onderwijs wordt het Thuiszittersprotocol vernieuwd;
- er komt een nieuwe aanpak op pesten (op school);
- in het kader van het Jeugd kader 2020 wordt nog meer gericht op veiligheid (psychisch, fysiek en digitaal);
- het Jeugd kader 2020 richt zich op positief jeugdbeleid. Jeugd en jongeren krijgen kansen om zich plezierig te ontwikkelen waarbij hen daarbij kansen en mogelijkheden worden aangereikt;
- De 'oudere jongeren' worden ge(re)activeerd door hen een zinvolle tijdsbesteding te geven, of door te leiden naar werk.

4. Gezonde omgeving: visie op gezondheid

In 2021 komt de Omgevingswet naar de gemeenten toe. De Omgevingswet bevordert integrale besluitvorming en samenhang door alle relevante aspecten waaronder gezondheid in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken.

Samenwerken tussen domeinen zoals ruimte, verkeer en vervoer, water, natuur, cultureel erfgoed en gezondheid en tussen rijk, provincie en gemeente en uitvoerende organisaties als waterschappen, omgevingsdiensten en GGD is van belang. Met de nieuwe wet kunnen gemeenten de bescherming en bevordering van gezondheid een integrale plek geven in omgevingsbeslissingen en inrichting[12].

Speerpunt:

- Meer oog hebben voor gezondheidsbeleid in de leefomgeving en meer aandacht besteden aan gezondheid bij ruimtelijke projecten.

De belangrijkste doelen van de nieuwe Omgevingswet zijn het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit voor inwoners en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften (artikel 1.3). De inrichting van de omgeving kan bijdragen aan maatschappelijke doelen (artikel 1.3). Denk bijvoorbeeld aan:

- een gezondere leefomgeving (bijvoorbeeld levensloopbestendig wonen, meer bewegen, sociale veiligheid, ontmoeten, groen, gezonde lucht, geluidskwaliteit);
- het verminderen van gezondheidsverschillen.

De Omgevingswet biedt gemeenten en provincies de mogelijkheid om expliciet en vroegtijdig gezondheid en (fysieke) veiligheid te betrekken bij ruimtelijke planvorming en beslissingen.

Bijvoorbeeld:

- rekening houden met gezondheid bij de toedeling van functies (art. 2.1 Ow);
- vergunningen weigeren vanwege ernstige gezondheidsrisico's (art. 5.32 Ow).

Ook in de gemeente Waalwijk zijn de voorbereidingen in volle gang. Ook vanwege andere ontwikkelingen worden steeds meer verbanden gelegd tussen de omgeving en gezondheid. De gezondheidskansen van onze inwoners zijn onlosmakelijk verbonden met hun omgeving. Het speerpunt voor het thema gezonde omgeving is dan ook: gezondheid en omgeving vaker en beter aan elkaar koppelen bij het initiëren van nieuwe projecten en uitvoeren van ons beleid.

4.1 Huidige situatie

Omgevingsvisie

In het najaar van 2019 is het Plan van aanpak Waalwijk Omgevingswet-proof vastgesteld, waarin uitgestippeld wordt de gemeente zich kan voorbereiden op het in werking treden van de Omgevingswet. Dat betekent dat er stapsgewijs gebouwd wordt aan een solide basis, via verschillende invalshoeken (sporen), samen met interne en externe partners. Daarnaast wordt meteen gewerkt om kennis en ervaring te verkrijgen. Gezondheid is één van de centrale sporen die worden bewandeld.

Hitte

De afgelopen jaren is in Nederland een toenemend aantal hittegolven geconstateerd. Voor grote groepen mensen heeft dit ernstige gezondheidsgevolgen tot gevolg. Aanhoudende hitte kan leiden tot serieuze gezondheidsklachten zoals uitdroging, soms met sterfte tot gevolg. Ouderen (vooral 75-plussers) vormen de grootste risicogroep. Tijdens de afgelopen hittegolf in 2019 overleden er in Nederland ongeveer 200 mensen meer dan in dezelfde week (week 30) in 2018. In de gemeente Waalwijk ging het tijdens de meest recente hittegolf beter: er overleden juist minder mensen dan in dezelfde week in het jaar ervoor. In 2018 overleden er in Waalwijk wel meer mensen tijdens de hittegolfperiodes dan in dezelfde periodes in 2016 en 2017, toen er geen hittegolf was[13]. De GGD inventariseert tijdens onderzoeken hoeveel ouderen (65+) voldoende vocht drinken en wat hun mening is ten opzichte van de plekken voor verkoeling in gemeente Waalwijk. In 2016 dronk 45% van de ouderen van 85 jaar en ouder voldoende vocht (minstens 1,5 liter per dag). En 74% van alle ondervraagde 65+'ers vond dat er in de buurt voldoende plekken voor verkoeling zijn.

4.2 Doelstellingen

Op basis van bovenstaande speerpunt en informatie hebben we onderstaande doelstelling opgesteld:

- het thema gezondheid is een integraal onderdeel van de Omgevingsvisie.

We zetten hiervoor onderstaande acties in:

- er wordt samenhangend beleid geformuleerd voor het thema gezondheid in relatie tot de fysieke leefomgeving. Hierbij wordt inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de mogelijkheid gegeven om mee te denken;
- er wordt onderzocht of het nodig is een lokaal hitteplan op te stellen, bijvoorbeeld in samenhang met het lokale Integrale Waterplan Waalwijk (IWW). In het kader van dat plan is al in beeld gebracht op welke locaties er in onze gemeente knelpunten zijn op het gebied van weersextremen, zoals

uitzonderlijke droogte, hitte en overstromingen. Dit onderzoek wordt in het komend jaar verder uitgewerkt waarbij ook de sociaalmaatschappelijke effecten worden geanalyseerd.

Het invoeren van de Omgevingswet is een uitdaging. De gemeente Waalwijk is inmiddels met een brede projectorganisatie gestart waarin alle onderdelen/facetten vanuit de gemeente worden meegenomen. Gezondheidsbeleid en alles dat daarmee samenhangt heeft hierbij grote aandacht.

5. Monitoring en evaluatie

Voor het halen van de doelstellingen bij de ambities zijn we afhankelijk van veel partners. Veel lokale inzet vindt plaats op de scholen en sportverenigingen. Het succes is mede afhankelijk van de inzet van alle betrokken partijen. De voortgang van de doelstellingen en acties worden regelmatig gemonitord, zodat tussentijdse bijsturing mogelijk is. Wij hebben al aangegeven dat wij de cijfers uit de Gezondheidsmonitor 2020 begin 2021 gaan analyseren. Wij betrekken ook de cijfers uit de Brabantscan. Eind 2023 wordt dit beleid lokaal en regionaal geëvalueerd en worden aanbevelingen gedaan voor een vervolg.

6. Financiën

De GGD Hart voor Brabant voert de meeste taken uit die de gemeente vanuit de Wet publieke gezondheidszorg verplicht moet uitvoeren (wettelijke taak). Taken waar de gemeente Waalwijk meer beleidsvrijheid heeft, richten zich op de speerpunten uit het lokale gezondheidsbeleid. Ieder jaar maken de gemeente en de GGD hier afspraken over. Voor de gehele uitvoering van taken door de GGD is voor het jaar 2020 in totaal €1.604.029 begroot. Van deze middelen wordt in 2020 €138.616 door de GGD ingezet voor de uitvoering van de lokale speerpunten.

Dit beleid wordt uitgevoerd binnen de bestaande daarvoor ter beschikking gestelde middelen.

Daarnaast heeft de gemeente Waalwijk jaarlijks middelen begroot voor de uitvoering van de JOGG-aanpak, het sportbeleid, het arbeidsmigrantenbeleid, het armoedebeleid en overige beleidsterreinen genoemd in deze nota.

7. Eindnoten en bronvermelding

[1] namelijk 177,5 op 1.000 geboorten ten opzichte van 160,7 en 172,2 op 1.000 geboorten. Vooral in de wijken Sprang-Capelle (228), Antoniusparochie/Zanddonk (226), Centrum/Besoiën (199) en Baardwijk/Laageinde (199) weken deze cijfers sterk af. In gemeente Waalwijk zijn daarentegen meer vrouwen die (vroeg in de zwangerschap) starten met zwangerschapsbegeleiding. Een tijdige start met begeleiding heeft vaak een gunstige invloed op het verloop van de zwangerschap. De kerncijfers zijn te vinden op waarstaatjegemeente.nl thema Gezondheid. Een toelichting op de genoemde cijfers staat in de factsheet 'Gezond in...' factsheet Perinatale kerncijfers van Pharos.

[2] Bron: www.waarstaatjegemeente.nl thema Gezondheid

[3] Bron: GGD Volwassenenmonitor 2016, te vinden op www.brabantscan.nl

[4] Waaronder rapporten van SCP 2015 en WRR 2017.

[5] Hier te lezen: <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/onderzoeken/2018030-zorgen-voor-burgers-onderzoek-naar-knelpunten-bij-de-toegang-tot-zorg>

[6] Bron: GGD Volwassenenmonitor 2016, te vinden op www.brabantscan.nl

[7] Ook arbeidsmigranten zijn verplicht zich te verzekeren. In veel gevallen wordt dit door de werkgever of de uitzendorganisatie in een collectieve vorm geregeld

[8] Bron: Factsheet GGD Hart voor Brabant overgewicht jeugdigen 2-15 jarigen Waalwijk, 2018, te vinden op www.brabantscan.nl.

[9] Bron: GGD Jongerenmonitor 2016, te vinden op www.brabantscan.nl

[10] Deze gegevens komen uit interviews met leerlingenraden en met jongeren tijdens een evenement op straat in gemeente Waalwijk. In totaal zijn daarbij 97 jongeren in de leeftijd 12 tot en met 17 jaar ondervraagd. De gemiddelde leeftijd was 14,5.

[11] Bronnen: GGD Jongerenmonitor 2016 en Jeugdmonitor 2017, te vinden op www.brabantscan.nl

[12] Bron: <https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/themadossiers/gezonde-leefomgeving/stappenplan-gezondheid-en-omgevingswet/omgevingswet>

[13] Bron: eigen gegevens Gemeentelijke Basisadministratie gemeente Waalwijk.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 14 april 2020.

Namens deze,

DE RAAD VAN DE GEMEENTE WAALWIJK,

De griffier, de voorziter,

G.H. Kocken, Drs. A.M.P. Kleijngeld